

Rezultati javnega posvetovanja o pravicah iz državljanstva EU 2020

INFORMATIVNI PREGLED

15. december 2020

Komisija je med julijem in oktobrom 2020 izvedla javno posvetovanje o pravicah iz državljanstva EU, ki skupaj z raziskavo Eurobarometer o državljanstvu EU in demokraciji obvešča poročilo o državljanstvu EU iz leta 2020. V okviru posvetovanja je prejela 343 odgovorov iz 26 držav članic EU in Združenega kraljestva¹. Poleg tega so deležniki, predvsem iz civilne družbe, predložili 23 dokumentov o stališčih. Spodaj povzetih rezultatov ni mogoče posplošiti na prebivalstvo EU, temveč so namenjeni poglobljenemu vpogledu. Vsi prispevki so se analizirali, da bi osvetlili, kakšno je razumevanje pravic iz državljanstva EU, njihovo izvajanje in doživljanje v praksi. Ta informativni pregled poudarja osnovne ugotovitve, ki jih je mogoče podrobneje raziskati v poročilu o javnem posvetovanju o pravicah iz državljanstva EU za leto 2020.

Uveljavljanje pravic iz državljanstva EU

Da bi državljani uveljavljali pravice, morajo biti z njimi seznanjeni. Več kot 60 % vprašanih, in sicer 167, je menilo, da se premalo naredi, da bi državljane EU obveščali o pravicah iz državljanstva EU. Nekatere spletne strani z informacijami, na primer »Europa«, so dobro znane, vendar so bili vprašani na splošno mnenja, da je posameznih spletnih strani preveč in bi jih bilo treba združiti oziroma povezati.

Več kot 75 % vprašanih, in sicer 202, meni, da bi bilo koristno, če bi se lahko obrnili na temu namenjen organ na nacionalni ravni, ki bi jim pomagal pri uveljavljanju pravic iz državljanstva EU.

Na vprašanje, kaj državljanom omejuje dostop do pravic iz državljanstva EU, so vprašani navajali digitalni razkorak, pomanjkanje spletnih strani s poenostavljenimi informacijami in nezadostno državljsko vzgojo v šolah po vsej EU.

Mreža Civil Society Europe predlaga, da bi informacije **»morale biti na voljo v šolah, na delovnih mestih in v agencijah, povezanih z delom, v zdravstvenem varstvu, potovalnih agencijah in prek združenj, ki zagotavljajo storitve državljanom ali kjer se izvajajo izobraževalne, rekreacijske in športne dejavnosti in podobno, da bi dosegli kar največ ljudi, kjer se ti nahajajo«**.

Pravica do prostega gibanja in prebivanja v EU

Pravica do prostega gibanja je eno od temeljnih načel enotnega trga EU. To temeljno pravico uveljavlja vsak državljan EU, ki potuje v drugo državo EU.

Večina vprašanih je dejala, da so bile počitnice glavni razlog za potovanje znotraj EU, sledila sta delo in obisk prijateljev in družine.

43 vprašanih je povedalo, da so pri uveljavljanju pravice do prostega gibanja doživeli neko obliko diskriminacije.

Slika 1 – Namen potovanja po EU (skupno število vprašanih; možnih je več odgovorov)

Vir: EU Survey, Public consultation on EU Citizenship Rights 2020. (Raziskava EU, javno posvetovanje o pravicah iz državljanstva EU 2020) Opomba: Število pripomb: 240

¹ Odgovore, prejete iz Združenega kraljestva, so analizirali ločeno.

Pravica do prebivanja v drugi državi članic

»Želim si, da bi imel točne informacije o tem, kako dolgo lahko prebivam [v državi], ne da bi se prijavil, kje se prijavim, zlasti pa bi si želel jasnejše informacije o dostopu do zdravstvene oskrbe.«

Navedba državljana EU

Državljeni imajo pod določenimi pogoji pravico prebivati v državi članici EU, ki ni država, katere državljeni so. Polovica vprašanih je v preteklosti več kot tri mesece prebivala v drugi državi EU.

Večina vprašanih je navedla, da so v drugi državi članici živeli zaradi dela in zaradi izobraževanja/usposabljanja ter prostovoljstva.

Pred odhodom v drugo državo članico so bili osebni stiki, spletne informacije in službe za pomoč v državi odhoda najpogostejši in najkoristnejši viri informacij. Državljeni EU si pogosto želijo, da bi bili pred selitvijo bolje obveščeni o zadevah, kot so socialni prejemki, zdravstveno zavarovanje in prijava prebivališča. Na sliki 2 so navedeni podporni ukrepi, za katere mobilni državljani EU menijo, da bi bili zelo koristni.

28 jih pravi, da so se med prebivanjem v drugi državi članici soočili z neko obliko diskriminacije zaradi svojega državljanstva. To je vključevalo interakcije z bankami, organi in najemodajalci, ki so po mnenju vprašanih z njimi ravnali drugače kot z državljani te države.

28

vprašanih pravi, da so se med prebivanjem v drugi državi članici soočili z neko obliko diskriminacije zaradi svojega državljanstva.

Slika 2 – Podporni ukrepi in njihova koristnost glede selitve v drugo državo EU (število vprašanih, ki so podpirne ukrepe označili kot »zelo koristne« ali »precej koristne«)

Podporni ukrepi	ki so bili »zelo koristni« ali »precej koristni« za vprašane, ki:	
	so v preteklosti vsaj tri mesece bivali v drugi državi EU (135 vprašanih)	v preteklosti niso vsaj tri mesece bivali v drugi državi EU (136 vprašanih)
1. Uvodno srečanje, organizirano na lokalni ravni ali ravni skupnosti	99	108
2. Okrogle mize, delavnice o posebnih nalogah in spretnostih	94	111
3. Družabni dogodki z domačini ali drugimi mobilnimi državljani EU za izmenjavo izkušenj	103	98
4. Spletna platforma za prejemanje in izmenjavo informacij	118	120
5. Nacionalna spletna stran, ki pojasnjuje pravice mobilnih državljanov EU v nacionalnem okviru	111	114
6. Spletni identifikacijski sistem za vso EU za namene e-uprave	103	102
7. Jezikovni tečajji	117	115
8. Drugo	12	10

Vir: EU Survey, Public consultation on EU Citizenship Rights 2020. (Raziskava EU, javno posvetovanje o pravicah iz državljanstva EU 2020)

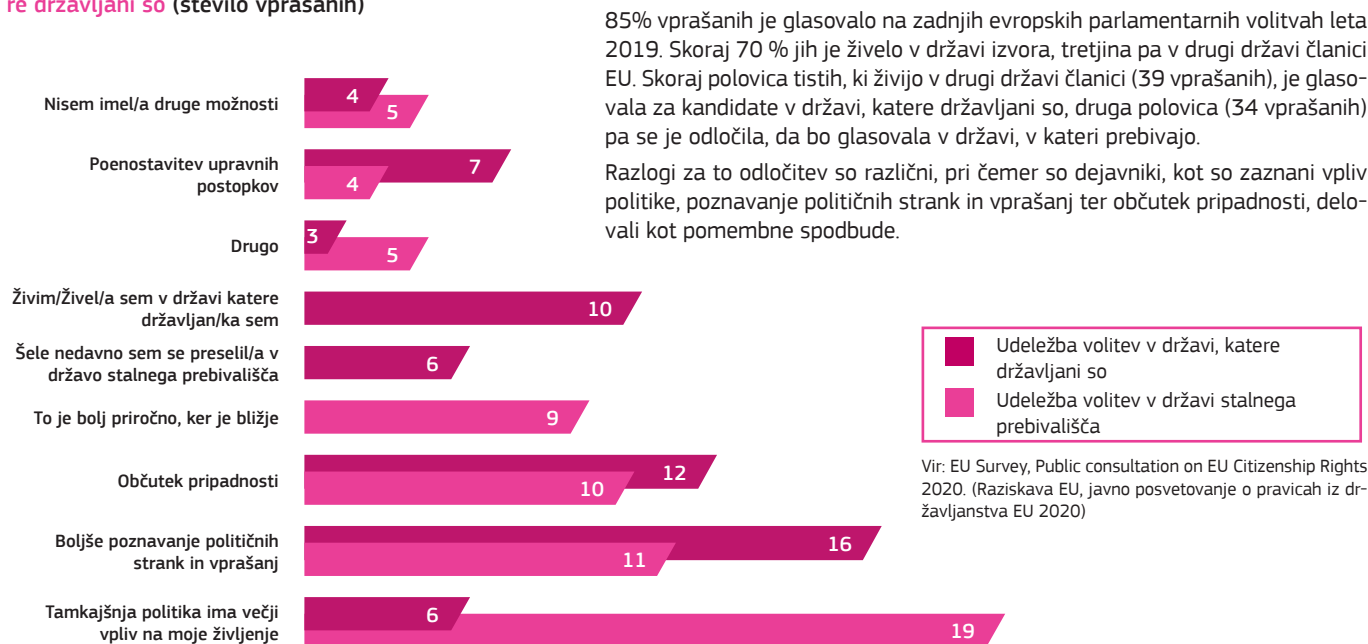
Poleg tega so vprašani izpostavili možnosti:

- Spletnega identifikacijskega sistema za vso EU za namene e-uprave
- Spletna mesta na ravni države, ki pojasnjujejo pravice

Pravica voliti in biti voljen

Mobilni državljani EU imajo pravico voliti in biti voljeni na evropskih parlamentarnih volitvah v državi stalnega prebivališča pod enakimi pogoji kot državljani teh držav. Mobilni državljani EU lahko volijo in so voljeni tudi na lokalnih volitvah v državi članici, v kateri prebivajo.

Slika 3 – Razlogi za udeležbo na volitvah v državi stalnega prebivališča v primerjavi z državo, katere državljani so (število vprašanih)

Elektronsko ali spletno glasovanje je za državljane v tujini priročno in lažje dostopno. Glavni pomisleki vprašanih pa so bili morebitne goljufige, prirejanje volilnih izidov in kibernetiski napadi (to je izbralo 173 oziroma 161 vprašanih). Pri 120 vprašanih (46 %) koristi elektronskega ali spletnega glasovanja odtehtajo tveganja, 86 pa jih je menilo nasprotno.

Več kot polovica vprašanih je podprla glasovanje po pošti. Tisti, ki ga niso, so imeli pomisleke glede goljufige in prirejanja ter pomanjkanja zaupanja v pravilno delovanje poštnih storitev. Med državami članicami obstajajo razlike, več odobravanja je v državah, kjer se glasovanje po pošti že izvaja na vseh ravneh volilnega sistema.

Pravica do konzularne zaščite

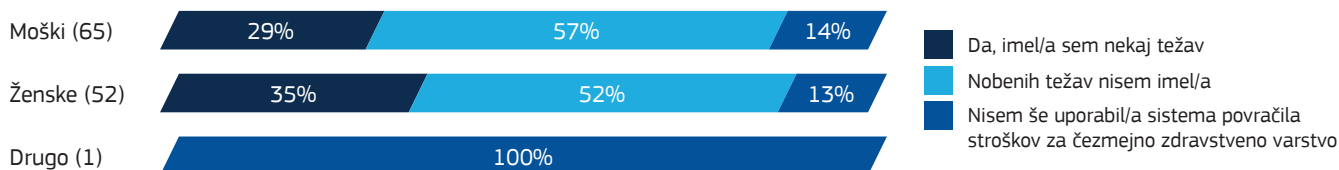
Državljan EU imajo v okviru pravic iz državljanstva EU pravico, da se po pomoč obrnejo na diplomatsko ali konzularno predstavništvo katere koli druge države članice EU, če se znajdejo v položaju, ko potrebujejo pomoč zunaj EU, če jim nobeno diplomatsko ali konzularno predstavništvo njihove države članice ne more učinkovito pomagati.

Skoraj četrtina vprašanih je potovala v državo zunaj EU, kjer država, katere državljani so, nima diplomatskega ali konzularnega predstavništva. Od teh 24 % jih je 13 % uveljavljalo pravico do konzularne zaščite predvsem zaradi izgube potnih listin. Vprašani so na splošno menili, da bi lahko to pomoč še bolj razvili in podprli. Vprašani so navedli, da bi morale delegacije EU dejavneje sodelovati pri pomoči državljanom EU brez predstavništva, zlasti kadar gre za evakuacijo in vračanje državljanov EU, izdajo potnih listin za vrnitev in podporo državljanom EU, ki so žrtve kaznivega dejanja ali ki so jih priprli.

Poenostavitev mobilnosti in življenja v Evropi

Čeprav bo Komisija z novim programom EU4Health državljanom zagotovila izboljšana orodja za zaščito zdravja, državljani EU že uživajo ugodnosti številnih čezmejnih direktiv. Pri tem imajo na primer pravico dostopa do zdravstvenih storitev v kateri koli državi članici in do povračila stroškov zdravljenja s strani zavarovalnice v državi stalnega prebivališča. Čeprav se državljani EU pogosto posvetujejo z zdravstvenimi službami v tujini, je izkušenjs povračilom stroškov čezmejnega zdravstvenega varstva malo.

Slika 4 - Izkušnje in težave pri uporabi sistema povračila stroškov za čezmejno zdravstveno varstvo

Vir: EU Survey, Public consultation on EU Citizenship Rights 2020. (Raziskava EU, javno posvetovanje o pravicah iz državljanstva EU 2020) Opomba: Število pripomb: 240

49 vprašanih je živel v eni državi članici in delal v drugi. Za nekaj več kot 25 % teh je to pomenilo dvojno obdavčitev, 39 % pa jih je bilo oproščenih obdavčitve v državi stalnega prebivališča. Izpolnjevanje davčnih obveznosti je bilo v državi stalnega prebivališča (57 %) bolj nepraktično kot v državi, kjer so delali (38 %). Edini vprašani, ki se mu je celotna zadeva zdela zelo enostavna, je navedel, da je najel davčnega svetovalca.

Vpliv pandemije COVID-19

Vpliv COVID-19 je zelo širok, odzivi z namenom varovanja javnega zdravja, skupaj z gospodarstvom, pa so bili hitri. Izzivi pa ostajajo. Po podatkih Evropske civilne pobude (ECAS) »mobilni državljani EU zaradi še vedno trajajoče pandemije COVID-19 doživljajo ovire brez primere«.

Med pandemijo COVID-19 je le 73 vprašanih prebivalo v državi članici, ki ni država, katere državljani so, ali pa jih je bila pandemija COVID-19 presenetila med potovanjem v drugo državo EU. Približno 50 vprašanih ni imelo težav z dostopom do informacij o ukrepih, ki jih je treba izvajati, in o možnosti potovanja, v jeziku, ki ga razumejo.

Ali ste imeli v drugi državi članici EU v zvezi z ukrepi, sprejetimi na nacionalni ravni za odziv na pandemijo COVID-19, težave pri dostopu do katerega koli od naslednjih?	Da, prišlo je do težav	Ne, nobenih težav ni bilo	Se ne uporablja	Ne vem	Število odgovorov
1. Potrebne informacije o pandemiji in ukrepih, ki jih je treba izvajati, v jeziku, ki ga razumete	19 %	70 %	10 %	1 %	73
2. Potrebne informacije o razmerah na meji v državi stalnega prebivališča ali državi, skozi katero ste potovali, v jeziku, ki ga razumete	29 %	64 %	5 %	1 %	73
3. Prizadevanja za repatriacijo, ki vam pomagajo pri varni vrnitvi domov	12 %	16 %	66 %	5 %	73
4. Potrebni dokumenti iz države, katere državljan ste (na primer obnovljeni osebni dokumenti)	16 %	26 %	52 %	5 %	73
5. Potrebni dokumenti za državo stalnega prebivališča (na primer dokumenti za prebivanje ali vizumi za družinske člane zunaj EU)	15 %	22 %	56 %	7 %	73
6. Posebna zdravstvena podpora	18 %	32 %	48 %	3 %	73
7. Druga posebna podpora, kot je varstvo otrok za ključne delavce	6 %	15 %	72 %	7 %	72
8. Drugo	14 %	9 %	58 %	19 %	43

Na splošno je bilo 184 vprašanih (70 %) dobro obveščeni o razmerah, 176 (67 %) pa jih je poiskalo potrebne informacije o pandemiji prek nacionalnih in evropskih institucij ali prek medijev. 117 vprašanih (47 %) meni, da mediji niso zagotovili koristnih informacij.

Zaključek

Državljanstvo EU, edinstven pravni status, je eden najpomembnejših dosežkov evropskega projekta. Uživanje čezmejnih pravic, kot so volilna pravica, pravica do prebivanja, dela ali študija v drugih državah članicah EU, v praksi vpliva na vsakdanje življenje vseh Evropejcev, zaščita in spodbujanje teh pravic pa je ključnega pomena za delo Komisije. Pandemija COVID-19 dokazuje še večji pomen pravic iz državljanstva EU.

S tem posvetovanjem je Komisija pridobila dragocen vpogled v svoja prizadevanja, da bi državljanom EU konkretno koristila v smislu učinkovitega uživanja pravic iz državljanstva EU.